

alakjait Majthényi nemcsak a szemével, hanem a szívével, érző és együtt-érező írói lélekbehatolással is ismeri, nemcsak mutogatja őket : a róluk odavetett vázlatos rajzzal, futólagos megszólaltatásukkal egész lényüknek rendszerint nyomban elevenére tapint.

A regény stílusa az író szándékait keresetlen könnyűséggel szolgálja, szárnyra és sodróbb lendületre olyankor kap, amikor a történet líraibb mozzanatokba torkollik. Ilyenkor Majthényi beszéde érezhetően meggazdagodik, a szubtilis iránt költeményeiből is kitetsző fogékonysága ezeken a fordulókön a regényírónak is természetes áradással adja tollára a művészileg hű vonásokat és a minden affektáció nélkül való finom árnyalatokat.

A lírikus Majthényi Györgyről egyik régi kritikusa már megírta, hogy az élményeket szinte legott *emlékek-ként* fogadja magába s legtermészetesebb közlési formája is : ily emléképek festegetése. Ez a jellemzés lényegében regényére is helytálló. Rá nézve ebből két elismerő megállapítás is levonható : hogy van saját egyénisége s hogy ahhoz a hűséget művészi becsület dolgának tekinti.

Rédey Tivadar.

Kunszery Gyula : Vegyétek és igyátok. Versek. Singer és Wolfner, 1932.

Fárasztó rezignáltsággal és fanyar élettágadással a kor fia énekel e versekben. A koré, amely riadt és bizonytalan és nincs benne az új alapokra helyezkedés akarása. Mikor nem volt bizonytalanság a világon? Mikor nem volt nyomor és elhagyatottság? Petőfi lukas bakancsban talpalta végig a hóval befűt utakat — és mégis énekelt. Petőfi nem lett fanyar és nem volt rezignált. Hogy higyjünk a költőnek, mikor maga is így énekel :

«Mire való a sok zengő sirám?
mért dalolok? — nem hallgat senkirám».

«Mikor az Ember új Krisztust eped,
nem köllenek a fáradt énekek».

(Mire való?)

Nem, a fáradt énekek valóban nem kellene. Tiszta és zengő ének kellene, amire mindenki felfigyel, ami a magábahullott világot reménységre tanítaná. És kellene, hogy a poéta ne féljen az utak porától s ne énekelje sötét kávéházsarokban :

«A tiszta légre tudóm már gyöngye,
feltöri lábam az út göröngye . . .»

(A város szomorúja.)

Valahol bennünk a hiba. Az életünkben, fanyarrá szürkült napjainkban s a hidegen fényes éjtszakában. «Még-marta lelkem valami méreg» — panasolja a költő.

Valaha a fájdalom szent forrás volt, amiből szépségek fakadtak, ma már legfeljebb egy keserű gesztus, bágyadt kézlegyintés. Ez nem elég. Így nem hihetünk az érzés őszinteségében s az a benyomásunk, hogy a költő maga sem gondolja komolyan. Bánata és fájdalma csak a versírás perceire felvett póz.

Egyébként a versek körülbelül négy csoportra oszthatók. Az első csoportba sorolhatjuk azokat a verseket, amelyek a költő szavaival így jellemezhetünk :

« . . . van benne édes arany jóság
és sötétvörös fanyar átok . . .»

(Felajánlás.)

Sajnos, az utóbbi túlsúlyban s a színe inkább szürke. Attitűdje sokszor az ellentétek kihasználása, ami többször a mesterkéltség ízétől fanyar. Nagy csoportot alkotnak azok a versek, amelyekben szembeszökő reminiscenciákat ismerünk fel. Csak pár idézet is meggyőzhet az eredetről : «nótázó, csókos, boros ösök», «rossz szívem s fáradt gerincem», «ha rossz, mámoros

kedvem támad, elátkozom az ükapámat», «föllobbantották lomha vérem bűnös, mámoros gerjedések». Ez a két-ségkívüli Ady-hatás számos versét inspirálja: «Únt fiatalság», «Már ránk nevet», «Bánat-jussom», «Mebékülés», «Simogass meg», «Beteg és csunya dal», «Az Isten-tónál», «Mámor», «Hűséges szemek» — mind-mind, ha tudat alatt is, ebből a forrásból táplálkoznak.

A versek harmadik csoportja halk és enyhe szentimentalizmusával kiégett és elfakult sanzonokra emlékeztet. Hatásuk egybeolvad s alig különböztethetők meg egymástól. Elszíntelenedett érzések erőtlén utórezgése: «Rég volt», «Egyszer», «Találkoznánk», «Hol a tavasz».

Az utolsó csoportba szemelgethető össze az a néhány költemény, amely Kunszery Gyula igazi arcát megmutatja. Az ő ihletforrásai az apró hangulatok, amelyeket ha a maguk pillanatnyi voltában megragad, megtartják üde szépségüket és a hamvasság báját. Örömetadó korallszigetek ezek a kötetben, amelyekért mégiscsak érdemes átlapozni. Ilyen jó és poétamunka: «A kutyás leány», «Mosolygott az ősz», «Nagyapám bora», «Ilyennek látom őt», és főkép: «A jóember szobra». Ha az érzés igaz, a költő nem fog hamis hangot s a sorok átmelegsenek. Hogy a költő szavaival fejezzük be mondanivalónkat, ezt üzenhetjük:

«Csak az, ki önmagát keresvén,
mélyen saját lelkébe szántott,
s fölmarcangolta barna földjét,
csak az leli meg a gyémántot.»

(Az Isten-gyémánt.)

Juhász Margit.

Ifj. Grandpierre Emil: A rosta.
(Regény két kötetben. Kolozsvár, 1931. Erdélyi Szépművészeti Céh kiadása.)
Az elkülönítettebb szervezeti életre kényszerített erdélyi magyar irodalomban is lassanként megtörténik az

írói nemzedékek őrváltása. Bár még korántsem beszélhetünk annak az írói nemzedéknek az elfáradásáról vagy szerepvesztéséről, melyre a politikai elszakítás után a magyar irodalmi élet újrafelvévésének majdnem terem-tői gondjai hárultak, mégis mostani jelek azt mutatják, hogy e régebbi mellé egyre növekedő hangsúllyal odanő egy archan és gesztusban módosított formákat mutató fiatalabb íróserreg. E változás tüneteit figyelhetjük már egy-két év óta Dsida Jenő lírájában s ugyanezt kereshetjük Grandpierre Emil prózájában is.

Az irodalmi szimbólumoknak egyre erősebben a jelen felé való közelítése szinte állandó jegye az erdélyi regény-próza fejlődésének. A történeti regénynek a jelen számára is tanúságot tevő anyaga volt e fejlődés kezdete. A multból ittmaradt társadalomnak a politikai változások következtében kirajzolódott tragikus arca volt a folytatás. A harmadik lépést talán Grandpierre regénye szemléltetheti.

Grandpierre az eljövendő idő kérdéseit teszi fel s ha művének szigorúan csak Erdélyt illető horizontját tekintjük, a kisebbségi sorsban élő magyar ifjúság életlehetőségei állnak elénk a regény tartalmaként. Oly ifjúság itt a hős (ha ugyan használhatjuk e szót Grandpierre egészen antiheroikus látásával kapcsolatban), kinek hóna alá nem nyúl a saját jövőjét az ifjúságban féltő gonddal őrző államhatalom, sőt ez nem egyszer éppen rideg közönnyel vagy kárörvendő szemléléddel nézi a számára «idegen» fajú fiatalok botladozó lépseit. Az ifjúság ma sokat és okkal emlegetett válsága Grandpierre regényében e kisebbségi alapszínnel úgy jelenik meg, mint valami rendkívül mérgező bacilustelep, mely a neki legkedvezőbbben elkészített talajban végezheti a terjedés és életpusztítás munkáját.

Valóban van valami Grandpierre regényében a mikrobákkal kísérletező